

VERENIGING WEIDVOGELBESCHERMING STAPHORSTVELD E.O.

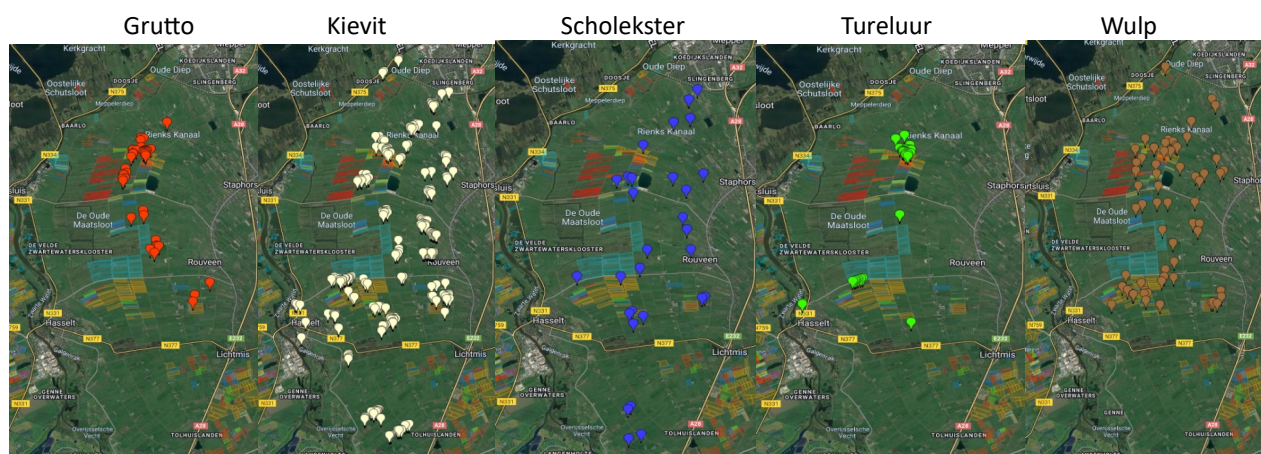
Resultaten en analyse weidevogelseizoen Staphorsterveld e.o. 2023

Het zoekgebied van de vereniging weidevogelbescherming Staphorsterveld e.o. bevindt zich tussen Hasselt - Lichtmis - Rouveen - Staphorst - Meppel – Zwartsluis (zie kaartje hiernaast) en is ongeveer 8.200 ha groot. In het gebied is een provinciaal weidevogelbeheergebied open grasland van 4.700 ha aangewezen, waarin een kerngebied van 1.200 ha. met als kritische doelsoorten Wulp, Grutto en Tureluur. Het Staphorsterveld wordt gekenmerkt door een slagenlandschap met langgerekte percelen, met diverse smalle en brede sloten. De bodem bestaat uit een tot 2,5 meter dik veenpakket en is nog steeds één van de grootste bolwerken van de Wulp in Noordwest Europa. In het Staphorsterveld ligt het 795 grote natura 2000 gebied de Olde Maten en de Veerslootlanden dat grotendeels in eigendom is van Staatsbosbeheer, met daarin een 250 ha groot weidevogelreservaat (150 ha ingericht voor weidevogels en 100 ha blauwgraslanden met een bloemrijke open vegetatie).

Locaties gevonden nesten in 2023

Op onderstaande kaarten zijn de locaties weergegeven van de gevonden nesten van Grutto, Kievit, Scholekster, Tureluur en Wulp. Hierin is o.a. te zien dat in een groot deel van het zoekgebied geen gruttonesten zijn gevonden.

Aantal gevonden nesten (met één of meer eieren)

In 2023 zijn 445 weidevogelnesten (met eieren) gevonden. In tabel 1a is het aantal gevonden nesten van de diverse vogels vermeld van de afgelopen 5 jaren. In grafiek 1 zijn de nesten van de 5 belangrijkste weidevogels weergegeven, gebaseerd op het relatieve gemiddelde.

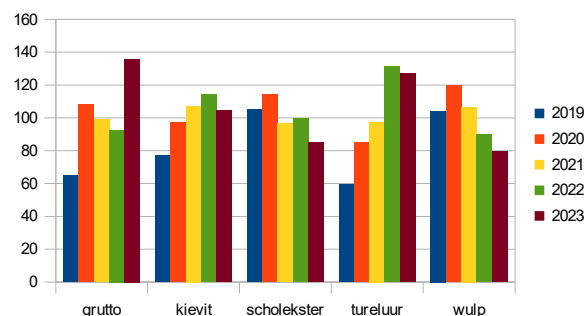
tabel 1a:

jaar	Grutto	Kievit	Scholekster	Tureluur	Wulp	Wilde eend	Slob-eend	Krak-eend	eend onbekend	Graspieper	Gelekwikst.	Watersnip	Kleine plevier	aantal nesten
2019	21	196	36	14	81	10	4	2		3				367
2020	35	247	39	20	93	16	4	3		3				460
2021	32	273	33	23	83	9	6	1		1			1	462
2022	30	291	34	31	70	9	2		1		1			469
2023	44	266	29	30	62	8	3	2				1		445

Uit tabel 1a en grafiek 1 blijkt dat in 2023 t.o.v 2022:

- het aantal gevonden gruttonesten met bijna 50% is gestegen.
- Het aantal gevonden kievitsnesten met 9% is gedaald.
- Het aantal gevonden scholeksternesten zich onder het relatieve gemiddelde van 100% bevindt en met 15% is gedaald.
- Het aantal gevonden tureluursnesten met 1 nest is gedaald.
- Het aantal gevonden wulpennesten is afgenomen met 11% is afgenomen en zich op 80% van het relatieve gemiddelde bevindt.

Er valt weinig te zeggen over de gevonden nesten van de overige vogels uit tabel 1a vanwege de lage aantallen gevonden nesten en het toeval dat die nesten gevonden worden. Daarom worden die nesten verder buiten beschouwing gelaten.

Het aantal gevonden nesten is afhankelijk van het aantal broedparen, de predatie, de intensiteit waarin wordt gezocht, het landgebruik (dit jaar bijv. een ruilverkaveling in het noorden van het zoekgebied) en de kundigheid van de betreffende zoeker. Door omstandigheden is er, in tegenstelling tot voorgaande jaren, nauwelijks gezocht langs het Meppelerdiep, een gebied waar meerdere weidevogels hebben gebroed.

Nestindicerend gedrag op percelen met rustperiode

Zoals bekend, wordt in beheerpercelen met rustperiode (totaal 216 ha) niet naar nesten gezocht. Wel vindt er tijdens het seizoen een quickscan telling plaats. Tijdens die telling wordt het gedrag van de vogels genoteerd.

Eén van die gedragingen is het nestindicerend gedrag. Dit gedrag duidt op een nest van de betreffende vogel. In tabel 1b zijn de bevindingen genoteerd.

Voor een compleet beeld van het aantal nesten kunnen deze nesten opgeteld worden bij de gevonden nesten uit tabel 1a.

Tabel 1b: Nestindicerend gedrag

	2019	2020	2021	2022	2023
Grutto	11	6	13	13	18
Kievit	1	1	3	2	3
Scholekster	4	0	1	2	2
Tureluur	17	5	19	3	13
Wulp	6	1	4	7	5

De resultaten van de gevonden nesten met bekend resultaat.

In tabel 2 zijn de resultaten van de gevonden nesten weergegeven (uitgekomen, gepreedeerd, verlaten, verloren gegaan door werkzaamheden of onbekende oorzaken). In grafiek 2 en 3 de respectievelijk percentages uitgekomen en gepreedeerde nesten in de periode 2019-2023

Tabel 2: Resultaten gevonden nesten met bekend resultaat.

soort	nesten							
	Bekend resultaat ¹⁾	uit	% uit	gepredeerd	% predatie	verlaten	werkzaamheden	onbekend ²⁾
Grutto	43 (97,7%)	25	58,1	14	32,6	1	2	1
Kievit	249 (93,6%)	123	49,4	84	33,7	7	5	30
Scholekster	29 (100%)	13	44,8	11	37,9	1	1	3
Tureluur	27 (90%)	19	70,4	6	22,2	1	1	0
Wulp	62 (100)	33	53,2	18	29,0	7	0	4
Totaal	410 (95,1%)	213	52,0	133	32,4	17	9	38

¹⁾ dit zijn de nesten die na het vinden minimaal 1x zijn gecontroleerd. () het % van de gevonden nesten.

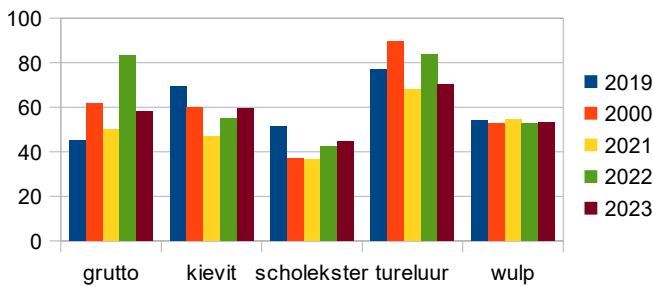
²⁾ Deze nesten zijn wel gecontroleerd. Bij de controle was het niet duidelijk wat er van het legsel is geworden.

Uit de tabel 2 blijkt dat het gemiddelde percentage

- uitgekomen nesten 52,0 % bedraagt, dat is 5,8% lager dan het vorige jaar (die bedroeg toen 57,8%).
- uitgekomen nesten van de Scholekster met 44,8 het laagste en dat van de Tureluur met 70,4 (vorige jaar 83,9%) het hoogste is.
- gepreedeerde nesten 32,4% bedraagt (dat was het vorige jaar 34,0%).
- gepreedeerde nesten van de Scholekster met 37,9% het hoogste (vorige jaar 51,5%) en dat van de Tureluur met 22,2 (vorige jaar 16,1%) het laagste is.

Verder blijkt dat 17 nesten (4,1%) zijn verlaten en 7 nesten (1,7%) verloren zijn gegaan a.g.v. werkzaamheden in het veld. Deze percentages zijn vergelijkbaar met het vorige jaar. Van 38 nesten (9,2%) is het resultaat niet bekend Vorige jaar was dit percentage 2,5%, dus een duidelijke verslechtering.

Grafiek 2: uitkomstpercentage nesten in de periode 2019 – 2023

Uit grafiek 2 blijkt dat het uitkomstpercentage

- van de Grutto en Tureluur in 2023 duidelijk lager is dan in 2022. Dit kan o.a. verklaard worden a.g.v. predatie door de Vos in het omrasterde perceel van W. Courtz.
- van de Scholekster nog steeds laag is.
- van de Wulp over de jaren heen gelijk blijft en van de Kievit een wisselend beeld laat zien.

Predatie:

In 2023 is 32,4% van de nesten gepredeerd, ondanks het feit dat de WBE zich intensief inzet om dit te voorkomen (zie tabel 2). De meeste predaties vonden plaats bij de nesten van de Scholekster en de minste bij die van de Tureluur.

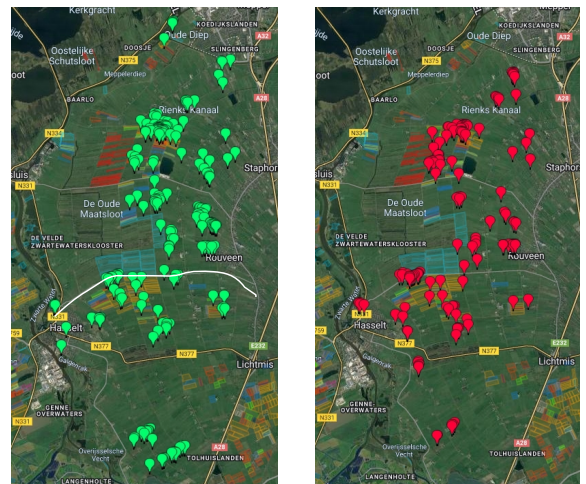
Uitgekomen nesten versus gepredeerde nesten:

In het gebied tussen de Stadsweg (weg Hasselt – Rouveen = witte lijn) komt wederom de meest predatie voor. In dat gebied is 41,6 % van alle gevonden nesten gepredeerd en in het gebied ten noorden van de Stadsweg is dat percentage 33,9% . Uit cameraonderzoek in het gebied ten zuiden van de Stadsweg blijkt de Vos de belangrijkste predator. Verder valt op dat er weinig predatie (17,6%) is geweest in de omgeving van Genne (witte cirkel).

Figuur 2: uitgekomen nesten (groen) versus gepredeerde nesten (rood)

Vos predeert een kievitsnest

De genoemde predatoren van nesten:

Uit tabel 3 blijkt dat 50,4% van de predaties een onbekende oorzaak heeft. Dat is logisch, want in de meeste gevallen zijn geen sporen van de predator aanwezig. Van de genoemde predatoren is de vos de belangrijkste, gevolgd door een vogel (meestal Zwarte Kraai). Opvallend is dat de Steenmarter niet is genoemd als predator. Dit i.t.t. Hermelijn / Wezel.

Tabel 3	onbekend	vogel	Herm. / Wezel	Vos	totaal
Grutto	3		5	6	14
Kievit	48	8	4	24	84
Scholekster	7	1		3	11
Tureluur				6	6
Wulp	9	3	2	4	18
Totaal (%)	67 (50,4)	12 (9,0)	11 (8,3)	43 (32,3)	133

Cameraonderzoek

In kader van het steenmarteronderzoek zijn dit jaar 19 camera's geplaatst, 13 bij kievitsnesten, 2 bij wulpennesten en 4 bij scholeksternesten. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in het gebied dat wordt omsloten door de Stadsweg, Afschuttingsweg, N377 en Holtrustweg . Uit tabel 3b blijkt dat de Vos de belangrijkste predator. Eén scholeksternest

bevatte 3 eieren. Hiervan zijn 2 eieren gepredeerd door een buizerd, het laatste is uitgekomen. Van een ander scholeksternest is de oorzaak van predatie niet bekend vanwege een niet functionerende camera. Vermoedelijk is het nest gepredeerd door een Vos. Eén Kievitsnest is verlaten a.g.v. beweiding. In een later stadium zijn de eieren alsnog gepredeerd door een kraai. Als bijzonderheid kan nog worden vermeld dat 1 Kievitsnest op 2 verschillende dagen een ei is kwijtgeraakt door een vos, waarna het laatste ei is verlaten. Ook een scholeksternest heeft 2x een bezoek gehad van een vos met een tussenruimte van een week.

Tabel 3b: Predatie uit cameraonderzoek

	uit	Vos	Buizerd - uit	verlaten - Kraai	predatie onbekend	totaal
Kievit	5 (38,5%)	7 (53,9%)		1 (7,7%)		13
Wulp	2 (100%)					2
Scholekster.	0	2 (50%)	1 (25%)		1 (25%)	4
totaal	7 (36,8%)	9 (47,4%)	1 (5,3%)	1 (5,3%)	1 (5,3%)	19

Vossenrasters

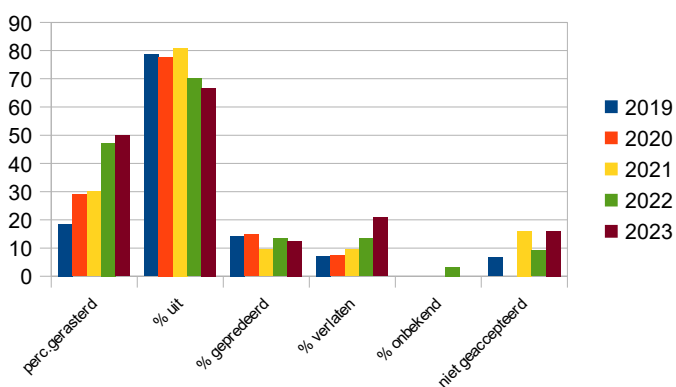
Om wulpennesten te beschermen tegen predatie door vossen, zijn dit jaar opnieuw vossenrasters geplaatst. (zie foto hiernaast).

In 2023 zijn 31 wulpennesten gerasterd. Hiervan is 26x het rasteren gelukt (83,9%). D.w.z. dat de vogels na het rasteren meteen zijn teruggekeerd (24x) of in 2^e instantie nadat na een eerste weigering de draden naar beneden zijn gehaald en een dag later weer zijn opgezet (2x).

In 2 gevallen is het nest ontdekt tijdens het maaien en nadien gerasterd. Hiervan is 1 nest uitgekomen en 1 nest vermoedelijk tijdens het uitkomen gepredeerd. Deze 2 nesten worden buiten beschouwing gelaten vanwege de eventuele "maai-stress" en het late moment van het vinden. Van de 24 nesten zijn 16 nesten uitgekomen (66,7%), 3 nesten gepredeerd (12,5%), vermoedelijk in 1 geval door een "kleine" predator, zijn 5 nesten verlaten (20,8%), waarvan in een geval het niet duidelijk is of het verlaten verband houdt met predatie. Als oorzaak voor het verlaten worden onbevuchte eieren (2 nesten met elk 4 eieren) en genoemd en het natte voorjaar (1 nest stond half onder water).

Grafiek 4: Gerasterde wulpennesten

Uit grafiek 4 blijkt dat percentage gerasterde nesten elk jaar toeneemt. Het percentage uitgekomen nesten neemt echter af en het percentage nesten dat verlaten wordt na het rasteren neemt daar en tegen toe. Het % predatie blijft ongeveer gelijk.

Tabel 4: het effect van het rasteren

	gerasterd	%	niet gerasterd	%
aantal nesten	24		38	
uit	16	66,7	17	44,7
gepredaard	3	12,5	15	39,5
verlaten	5	20,8	2	5,3
onbekend			4	10,5

Uit tabel 4 blijkt opnieuw dat het rasteren van wulpennesten zinvol is. Van de gerasterde nesten is 66,7% uitgekomen. Van de niet gerasterde nesten is dat 44,7%. Wel blijkt dat de kans op het verlaten dit jaar bijna 4x is verhoogd.

Nesten verloren door werkzaamheden 2023

In 2023 zijn 5 Kievitsnesten, 2 gruttonesten, 1 scholeksternest en 1 tureluursnest verloren gegaan a.g.v. werkzaamheden.

Tabel 5: Nesten die verloren zijn gegaan a.g.v. werkzaamheden

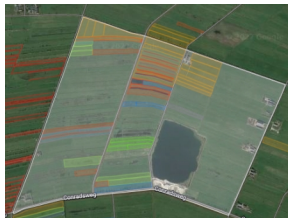
	bemesten	maaien	Ploegen / eggen	overig
Grutto		1		1
Kievit	1		3	1
Scholekster		1		
Tureluur		1		

Daarnaast is nog 1 kievitsnest verloren gegaan door beweiding met schapen.

BTS tellingen

De BTS-telling wordt ingezet bij de beheermonitoring van weidevogels. De BTS-telling bestaat uit een broedparentelling en een gezinnentelling. De BTS-telling heeft vooral als doel inzicht te krijgen in het broedsucces van de grutto en de wulp. De broedparentelling wordt uitgevoerd vlak voor het uitkomen van de eerste grutto-eieren en de gezinnentelling vlak voor het vliegvlug worden van de eerste gruttokuikens. De BTS is de verhouding tussen de gezinnentelling en broedparentelling.

In 2023 is opnieuw een BTS telling uitgevoerd in het Staphorsterveld. Zoals gebruikelijk in de 2 deelgebieden Oosterslag en Zuideindigerslag.

Gebied Oosterslag; omsloten door Dekkersland, Klaas Kloosterweg, Conradsweg, Rechterensweg

Gebied Zuideindigerslag; omsloten door Stadsweg, Klaas Kloosterweg, N377 (Hasselterweg) en Holtrustweg

Tabel 6: BTS tellingen in de gebieden Ooster- Zuideindigerslag

jaar	Grutto						Wulp					
	Oosterslag			Zuideindigerslag			Oosterslag			Zuideindigerslag		
	broedparen	gezinnen	BTS	broedparen	gezinnen	BTS	broedparen	gezinnen	BTS	broedparen	gezinnen	BTS
2017	17	9	52,9	5	2	40,0	16	3	18,8	13	9	68,4
2018	15	7	46,7	6	4	66,7	13	4	30,8	16	3	18,8
2019	18	14	77,8	1	1	100	19	7	36,8	28	9	32,1
2021	20	17	85,0	2	4	200	13	9	69,2	22	3	13,6
2022*	24	35	145,8	4	3	75,0	13	9	69,2	19	5	26,3
2023*	33	15	45,5	3	4	133,3	11	3	25,0	17	3	17,8

* resultaten moeten nog worden gevalideerd.

Uit tabel 6 blijkt dat de BTS uitkomsten een behoorlijke variatie laten zien tussen de beide gebieden en jaren. Er wordt gesteld dat een minimale BTS van 60% bij de Grutto en 40% bij de Wulp nodig is om de populaties in stand te houden. Uit tabel 6 kan worden geconcludeerd dat de gruttopopulatie zich de laatste jaren redelijk handhaaft. De wulpenpopulatie is zorgelijker, vooral in de Zuideindigerslag. Wel moet worden opgemerkt dat de BTS voor de wulp minder betrouwbaar is vanwege de grote spreiding in legdata. Tijdens de gezinnentelling waren diverse wulpen nog bezig met broeden.

In 2020 is de BTS telling niet verricht vanwege de situatie met het Coronavirus.

Vliegvlugge kuikens

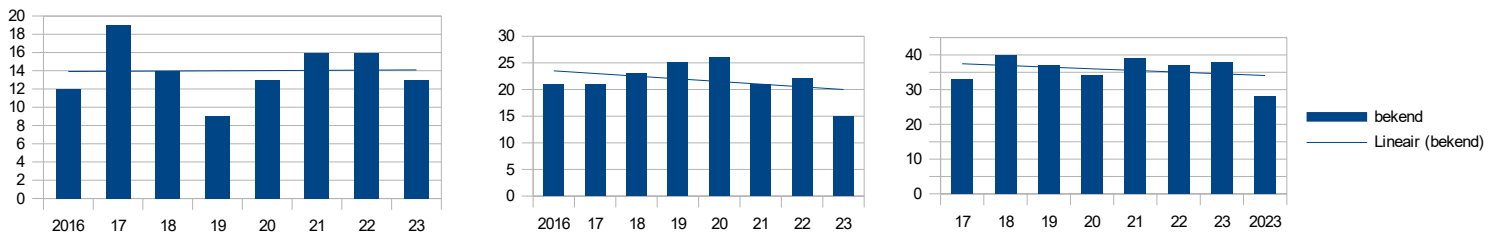
Geschat wordt dat in het hele zoekgebied naar schatting 40 wulpenkuikens vliegvlug zijn geworden. Per gevonden wulpennest is dat 0,65 kuiken per nest. Voor het in stand houden van de wulpenpopulatie is minimaal 0,4 kuiken per nest nodig. 2023 kan dus als een goed wulpenjaar worden beschouwd.

Ontwikkeling wulpenstand

Het aantal broedparen van de wulp laat de laatste jaren een teruggang zien, zowel landelijk als in het Staphorsterveld. Tijdens provinciale tellingen in hetzelfde deel van het Staphorsterveld werden in het jaar 1984 118, in het jaar 2004 129 in het jaar 2010 138 en in het jaar 2019 153 wulpenparen geteld. Om een beeld te krijgen hoe de ontwikkeling zich

voortzet zijn in delen van de gebieden Oosterslag en Zuideindigerslag het aantal wulpennesten per jaar geteld in de periode 2016 – 2023. In beide delen is door dezelfde personen geteld.

Het aantal gevonden nesten in de betreffende delen van het Ooster- en Zuideindigerslag en de delen samen.

Uit de grafieken valt te lezen dat het aantal gevonden nesten per jaar verschilt. De trend in de Oosterslag blijft gelijk en daalt in de Zuideindigerslag. In beide gebieden samen valt een daling van $\pm 10\%$ te zien (van ± 37 naar ± 34 nesten).

Weidevogelreservaat Staatsbosbeheer (SBB)

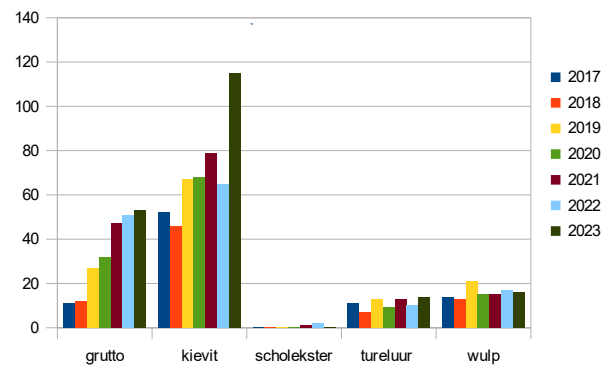
In het zoekgebied van de vereniging ligt sinds 7 jaar het weidevogelreservaat van Staatsbosbeheer.

Het betreft een gebied van ongeveer 250 ha, ten noordoosten van Hasselt.

In het reservaat heerst gedurende het broedseizoen rust, er wordt niet naar nesten gezocht en er wordt pas gemaaid nadat het broedseizoen is afgelopen. Jaarlijks wordt het reservaat geïnventariseerd op het voorkomen van broedvogels volgens het 'broedvogel monitoringsprogramma' (BMP) van SOVON.

grafiek 5 Weidevogelreservaat SBB

Kaartje ligging weidevogelreservaat SBB

Uit grafiek 5 blijkt dat het aantal territoria van de Grutto nog steeds toeneemt evenals die van de Kievit. De aantallen territoria van de Tureluur en de Wulp blijven ongeveer gelijk. De hoop bestaat dat het reservaat een positief effect heeft op het in stand houden van de weidevogel populatie op de omliggende reguliere percelen.

Samenvatting en conclusies

2023 kan beschouwd worden als een gemiddeld jaar wat betreft het aantal gevonden nesten, het uitkomstpercentage en het predatiepercentage. Het aantal gevonden Gruttonesten is duidelijk hoger dan in voorgaande jaren, hetgeen een hoopvol teken is voor de toekomst. Het aantal gevonden scholekster- en wulpennesten neemt echter jaarlijks af. Wel lijkt het aantal vliegvlugge jongen van de Wulp hoger dan voorgaande jaren. Uit meldingen van de zoekers en cameraonderzoek in het zuidelijke gedeelte blijkt de Vos verreweg de belangrijkste predator van eieren. Opvallend is dat de Steenmarter niet als predator is genoemd. Opnieuw is vastgesteld dat het rasteren van wulpennesten succesvol is. De BTS van Grutto geeft een hoopvol beeld. Die van de Wulp is helaas zorgelijk. In het weidevogelreservaat van SBB neemt het aantal grutto- en kievitparen nog steeds toe. Die van Wulp, Scholekster en Tureluur stabiliseert.